

передбачуваності, захист прав і свобод особи шляхом встановлення чітких правил і процедур регулювання конкретної галузі, а також забезпечення ефективного функціонування правопорядку.

1. Рогач О. Я. Кодифікаційні акти в системі законодавства України: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2003. 209 с.

ПАТАЛАХА Іван

*аспірант Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

ВЧЕННЯ ТОМАСА ГОББСА У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ КОНЦЕПЦІЇ ПРАВОСУДДЯ (СПРАВЕДЛИВОГО СУДУ)

При підготовці тез цієї доповіді автор поставив за мету визначити роль учення Т. Гоббса про природні закони у процесі формування та розвитку концепції правосуддя (справедливого суду).

Т. Гоббс є відомим мислителем епохи Просвітництва, котрий поряд із вченням про буття значну увагу приділив дослідженню проблем держави і суспільства. Підтвердженням цьому слугує його праця під назвою «*Левіафан, або Матерія, форма і влада держави церковної і громадянської*» (1651 р.). Саме у ній *англійський філософ періоду Нового часу* відтворив низку природних законів, левова частка з яких стосується генези концепції правосуддя (справедливого суду). Акцентуємо увагу на головних із них.

Так, перший і основний природний закон, як вважає сам філософ, потребує *пошуку миру та слідування йому*. Сутність цього закону зводиться до права особи захищати себе усіма можливими засобами [1, с. 217].

Третій природний закон Т. Гоббс визначив як *справедливість* і наводить такі судження: «третій природний закон саме той, за яким люди повинні виконувати укладені ними угоди. У цьому природному законі вміщені джерела і начало справедливості» [1, с. 217].

На окрему увагу заслуговує виведений філософом одинадцятий природний закон – *неупередженість*. Він, як і попередні, також стосується проблематики справедливого суду. Суть цього закону зводиться до наступного: «Так само як людина уповноважена бути суддею у спорі між людиною і людиною, природний закон приписує, щоб він (суддя) неупереджено їх розсудив. Інакше спори між людьми можуть бути вирішені лише війною. Дотримання цього закону про рівний розподіл та відплату кожному за те, що йому належить за розумом, називається неупередженістю і є дистрибутивною справедливістю» [1, с. 218].

Слід відзначити, що сучасна правова доктрина та національне законодавство визнають незалежність і недоторканність суддів при здійсненні правосуддя (ч.ч.1, 4 ст. 126; ч. 1 ст. 129 Основного Закону Української держави) [2]. Саме цим гарантіям – *про посередників* – присвячений п'ятнадцятий закон. Т. Гоббс пояснює його у такий спосіб: «природний закон – це те, що всім людям, які є посередниками миру, має бути надана гарантія недоторканності. Адже закон, що приписує мир як мету, приписує посередництво як засіб, а засобом для посередництва є гарантія недоторканності» [3, с.186].

Не можна оминати увагою і шістнадцятий природний закон, що виведений просвітителем і який також має відношення до проблематики правосуддя. Його можна назвати «*про підкорення арбітражу*». Цей закон, як наголошує мислитель, передбачає таке: «Якщо зацікавлені сторони не погоджуються взаємно підкорятися рішенню третьої особи, вони, як ніколи, далекі від миру. Ця третя особа, рішенню якої вони підкоряються, називається арбітром. А звідси природний закон, згідно з яким у випадку спору сторони повинні підпорядкувати своє право рішенню арбітра» [1, с. 218 - 219].

Обґрунтований та виведений Т. Гоббсом сімнадцятий природний закон, за яким *ніхто не може бути суддею самого себе*, у сучасній правничій науці слід розглядати як аксіому. Його сутність зводиться до наступного: «оскільки наявне очевидне припущення, що будь-яка людина робить усе для своєї вигоди, тож ніхто не може бути справедливим арбітром у своїй власній справі» [1, с. 219].

Не менш важливе значення для розуміння ролі учення Т. Гоббса про природні закони у процесі формування та розвитку концепції правосуддя (справедливого суду) має й вісімнадцятий природний закон. Він зводиться до того, що *ніхто не повинен бути суддею у справі, в якій він в силу природних причин має пристрастність (інтерес)* [1, с. 219]. При цьому слід наголосити на тому, що у чинному процесуальному законодавстві та сучасній правовій доктрині саме особистий інтерес судді (або його пристрастність) розглядаються як одна із перешкод для здійснення правосуддя і тому є підставою для відводу такого судді.

Із вищезазначеними природними законами логічно пов'язаний обґрунтований та виведений Т. Гоббсом і дев'ятнадцятий закон, пов'язаний із значущістю аргументів (доказів) у ході доказування, який слід назвати «*про свідків*». Його сутність мислитель обґрунтовує у такий спосіб: «Оскільки у спорах про факт суддя не повинен довіряти одній стороні більше, ніж іншій (якщо немає інших аргументів), то він (суддя) повинен довіряти третій особі або третій і четвертій, або більшій кількості осіб, адже інакше спірне питання залишилося б невирішеним, а рішення по ньому було б віддано силі, що суперечить природному закону» [1, с. 219].

Отже, здійснений аналіз вчення Т. Гоббса про природні закони (на прикладі праці під назвою «*Левіафан*, або Матерія, форма і влада держави

церковної і громадянської» (1651 р.), свідчить про суттєвий внесок мислителя у формування та розвиток концепції правосуддя (справедливого суду). Підтвердженням цьому слугують як теоретичні положення, так і приписи чинного національного законодавства України, що знайшли своє відображення насамперед у тексті Конституції України й торкаються визнання незалежності та недоторканності суддів, як посередників, у вирішенні правових суперечок (ч.ч. 1, 4 ст. 126 ч.1 ст. 129 Основного Закону Української держави); визнання на конституційному рівні імперативної вимоги щодо обов'язковості виконання судових рішень для учасників судового процесу (ст. 129-1), а також у процесуальних законах.

1. Історія вчень про право і державу : Хрестомтія для юридичних вищих навчальних закладів і факультетів/ Уклад., заг. ред.. проф., д-ра істор. наук Г.Г. Демиденка. 3-тє вид., доп. і змін. Харків: Право, 2005. 912 с.

2. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text/>.

3. История политических и правовых учений : Хрестоматия для юридических вузов и факультетов. Сост. и общ. ред. проф., д-р ист. наук Г.Г. Демиденко. Харьков: Факт, 1999. 1080 с.

***ГІДЕНКО Олександра Сергіївна**
слухач магістратури ННІ права та
підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ*

Науковий керівник:
***БОНЯК Валентина Олексіївна**
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор*

ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЧЕРВОНОГО ХРЕСТА В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Міжнародний Комітет Червоного Хреста є однією з найбільших гуманітарних організацій у світі, яка займається захистом життя та здоров'я людей в найбільш вразливих ситуаціях. Відділення цієї міжнародної